

4/299

Udlændinge

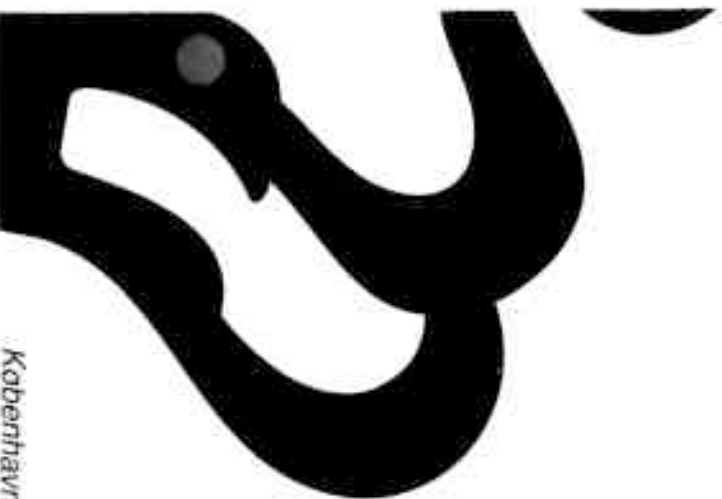

Styrelsen

GEORGIESEN (87)

Rapport fra flyvende attaché mission til Georgien

16. november - 21. november 1998

versigt over fact-finding rapporter
v. udgivet i 1999:

Rapport fra flyvende attache mission til Georgien,
februar 1999: 1

(F2) W3128030

Rapport fra flyvende attache
mission til Georgien

16. november - 21. november 1998

Indholdsfortegnelse

1.0 Indledning	4
1.1 Baggrunden for missionen	4
1.2 Formålet med missionen	4
2.0 De generelle politiske forhold i Georgien	5
2.1 Baggrund	5
2.2 Det politiske system	5
2.3 De politiske partier	6
2.4 Zviadistpartierne	6
2.5 Valg til lokalrådene	7
2.6 Korruptionen	8
2.7 Økonomien	8
2.8 Militæret	8
3.0 Menneskerettigheder og retssystemet	10
3.1 Baggrund	10
3.2 Reformeringen af retssystemet	10
3.3 Tortur og fængselsforhold	11
3.4 Demonstrationer og politivold	12
3.5 Politiske fanger	12
4.0 Minoriteter	13
4.1 Minoriteter i det tidligere Sovjetunionen	13
4.2 Minoriteter i Georgien	13
4.2.01 Abkhasiere	13
4.2.02 Osseter	14
4.2.03 Meskebeler	14
4.2.04 Armenere	15
4.2.05 Azarier	16
4.2.06 Russere	17
4.2.07 Ukraïnere	17

4.2.08 Grækere.....	17
4.2.09 Tyskere.....	18
4.2.10 Jøder.....	18
4.2.11 Yezidikunder.....	19
4.2.12 Assyrier.....	19
4.2.13 Sigøjnere.....	20
4.2.15 Georgiere.....	20
5.0 Sprogløven.....	21
6.0 Løstrelsesområderne.....	22
6.1 Abkhasien.....	22
6.1.1 Krigen.....	22
6.1.2 Styrkerne og brud på menneskerettighederne.....	24
6.1.3 Sikkerhedssituationen.....	24
6.1.4 Den politiske og økonomiske situation i Abkhasien.....	25
6.1.5 Abkhasiens eksilregering.....	25
6.2 Sydossetien.....	26
6.3 Meschet-Javakheti.....	27
6.4 Adjara.....	28
7.0 Dokumenter.....	29
8.0 Kilder til fremtidig informationsindhentning.....	30
9.0 Mulighed for og nødvendighed af en fact-finding mission til Georgiens løstrelsesområder.....	31
10.0 Konsulterede Personer, organisationer og myndigheder.....	32
11.0 Anvendt Literatur.....	33
12.0 Bilagsfortegnelse.....	34
Bilag 1.....	35
Bilag 2.....	36
Bilag 3.....	37
Bilag 4.....	38

1.0 Indledning

1.1 Baggrunden for missionen

Danmark har de seneste år i gennemsnit modtaget 40-60 asylansøgere fra Georgien. Asylmotiverne har centreret sig om politisk forfølgelse, forfølgelse på grund af medlemskab til paramilitære grupper, herunder Mkhedromi og deltagelse i attentatforsøg, forfølgelse på grund af etniske forhold og endelig på grund af militærnægtelse og desertering.

For de danske udlændingemyndigheder har det været vanskeligt at behandle asylansøgningerne, idet forholdene i Georgien på grund af de mange politiske omskiftelser og etniske konflikter har været vanskelige at vurdere. I 1998 har der således været flere begivenheder såd., som f.eks. attentatet på præsidenten i februar, fornyede kampe i maj i løsrivelsesdelen Abkhasien, konflikter og selvstændighedskrav i august i den armensk dominerende Meschet-Javakheti region og endelig myteriet i oktober i Vestgeorgien.

På den baggrund besluttede Udlændingestyrelsen at foretage en flyvende attaché mission til Georgien. Missionen fandt sted i perioden 16.-21. november med deltagelse af Udlændingestyrelsens medarbejdere.

Delegationen holdt møder med repræsentanter fra de georgiske myndigheder, fra den abkhasiske eksilregering, fra internationale organisationer, herunder UNHCR, UNOMIG og OSCE, den Norske Flygningehjælp, lokale humanitære organisationer samt repræsentanter for etniske mindretal.

Delegationen blev alle steder godt modtaget. Ved møderne med de georgiske myndigheder blev der brugt tolt. En klidde bad om anonymitet med henblik på citering i den efterfølgende rapport.

1.2 Formålet med missionen

Formålet med missionen var at foretage følgende afgrænsede undersøgelser og forundersøgelser:

1. At identificere og etablere kontakter med kilder, der kan anvendes løbende i forbindelse med tilvejebringelse af information til brug for asylsagshandlingen.
2. At belyse følgende forhold:
 - A: Den generelle politiske situation.
 - B: Sikkerhedsforhold.
 - C: Menneskerettighedsforhold generelt.
 - D: Menneskerettighedsforhold for etniske mindretal med særlig fokus på ossetiere, adjarer, abkhasiere, mengrulere, armeniere og meschetiere.

3. At undersøge nødvendigheden af og muligheden for en eventuel senere fact-finding mission til forretningsprovinserne, herunder Abkhasien.

2.0 De generelle politiske forhold i Georgien

2.1 Baggrund

Efter at være indgået i en kortvarig Transkaukasisk Komité sammen med Armenien og Adserbajdsjan erklærede Georgien sig i 1918 som uafhængig og selvstændig. I 1921 blev Georgien som den sidste kaukasiske stat besat af den Røde Hær, og som en del af Transkaukasiens Føderale Union indlemmet i Unionen af Socialistiske Republikker. Under Stalin, som var georgier, blev den Transkaukasiske Føderale Union i 1936 nedlagt, og Georgien, Armenien og Adserbajdsjan blev hver især selvstændige unionsrepublikker. Lederen i 1936 af Georgien, var Lavrentij Beria, som i øvrigt var abkhasier. Han blev i 1939 leder af Stalins hemmelige politi, NKVD.

I 1972 blev Eduard Shevardnadze som led i en antikorrupsions kampagne indsat som leder af det georgiske kommunistparti.

I Georgiens autonome republik Abkhasien og autonome område Sydossetien udbrød der i 1989 uroligheder, som førte til væbnet konflikt.

I efteråret 1990 dannede en række radikale oppositionspartier den såkaldte Frie Rånborde Koalition. Den krævede uafhængighed af Sovjetunionen og vandt flertal ved valgene til Georgiens Øverste Sovjet. Lederen af koitionen, Zviad Gamsakhurdia, som også var stifter og leder af Georgiens Helsinki Union, udnævntes som formand for det Øverste Sovjet. I april 1991 godkendte det Øverste Sovjet en deklaration, hvori Georgien blev erklæret som selvstændig. Uafhængigheden blev ved et referendum støttet af et flertal. I maj 1991 blev Gamsakhurdia valgt som præsident. Han mistede dog hurtigt sine støtter, idet han blev beskyldt for at være nationalistisk og for at føre et autoritært regime. Den 2. januar 1992 blev han valgt og flygtede til Tjetjenien. Indtil den 10. marts blev Georgien regeret af et militærråd under Tengiz Kitovani, lederen af Nationalgarden, og Jaba Ioseliani, lederen af den paramilitære organisation Mkhedrioni. Shevardnadze, der var udenrigsminister i Sovjetunionen, blev den 10. marts 1992 indsat som formand for det georgiske Statsråd, og i oktober 1992 blev han, samtidig med at der gennemførtes valg til det Øverste Sovjet, ved direkte valg valgt som formand.

2.2 Det politiske system

I august 1995 blev der vedtaget en ny forfatning, ifølge hvilken Georgien er en demokratisk stat med et magtfuldt præsidentembede. Parlamentet har 235 medlemmer, der vælges efter proportional valgemåde. Sidste parlamentsvalg var i november 1995, hvor der i alt deltog 54 partier, herunder to af de såkaldte zviadistpartier. Det næste parlamentsvalg er planlagt til at finde sted i 1999.

Samtidig med vedtagelsen af den nye forfatning blev der oprettet et præsidentembede. Eduard Shevardnadze blev ligeledes i november 1995 ved almindelig afstemning blandt alle stemmeberettigede georgiere med 74,9% af stemmerne ud af 6 kandidater valgt som præsident. Det næste præsidentvalg vil finde sted i år 2.000. Præsidenten udpeger regeringen, der skal godkendes af 2/3 af parlamentet. Shevardnadze er flere gange blevet udsat for attentatforsøg. Sidste gang i februar 1998.

2.3 De politiske partier

Ifølge det georgiske Justitsministerium var der ved udgangen af september 1998 i alt registreret 79 politiske partier. De største politiske partier i parlamentet er *Citizens Union of Georgia*, hvis formand er Shevardnadze, og som har 106 pladser, *Union of Georgian Revival* med 31 pladser, *National Democratic Party* med 12, *United Republican Party* med 1, *Union of Georgian Traditionalists* med 4, *United Communist Party* med 4, *Socialist Party* med 7 og *Labour Party* med 8 pladser. Derudover er der 45 løsgængere. Kort efter valget blev der dannet 6 forskellige fraktioner i parlamentet, herunder en abkhasisk. I protest mod præsidentpartiets majorisering af beslutningsprocessen boykottet *Union of Georgian Revival Party*, *Labour Party* og *Socialist Party* for tiden arbejdet i parlamentet.

Ifølge forfølgningen er der forsamlingsfrihed i Georgien. Repræsentanterne fra UNHCR, *Human Rights Watch*, *Young Lawyers*, OSCE og en vestlig ambassade bekræftede, at også i praksis lægges der ingen hindringer i vejen for dannelsen eller eksistensen af politiske partier, herunder kommunistiske og stalinistiske partier, og udgivelse af respektiv partipresse. Bortset fra forbuddet mod demonstrationer foran offentlige bygninger, blev enhver form for ikke voldelig politisk aktivitet tolereret.

Ifølge repræsentanten for FN's fredsobservatører i Georgien, UNOMIG, var den tidligere paramilitære organisation Mkhedromi blevet delt i en politisk og en væbnet fløj. Den væbnede fløj opererede ikke mere som en paramilitær gruppe, men den politiske fløj havde for nyligt forsøgt en genoplivelse som politisk parti. Den havde dog ikke ladet sig registrere.

2.4 Zviadistpartierne

De demokratiske rettigheder gælder også partier, hvis ideologi bygger på den tidligere præsident Gamsakhurdias idéer, de såkaldte zviadistpartier. Blandt disse er *Helsinki Union* – *National Revival of Georgia*, *Society of Saint Iliu the Righteous*, 21st Century-Konstantine Gamsakhurdia Society – *United Georgia* og *Way of Zviadi-Voice of Nation*, hvor de to sidstnævnte partier deltog i parlamentsvalget i 1995.¹ Zviadisterne beskyldes undertiden for at stå bag attentaterne mod Shevardnadze. *Young Lawyers* afviste imidlertid, at disse partier i Tbilisi kunne have noget med attentatet i februar 1998 på Shevardnadze at gøre. Dette var offentligt ifølge *Human Right Watch* blevet bekræftet af Shevardnadze. *Young Lawyers* mente endvidere, at disse partier alene udøvede ikke-voldelige aktiviteter og ikke havde midler til at planlægge attentater m.v. Ifølge *Human Right Watch* er rigtige zviadister medlemmer af et parti eller indgår i koalitioner og fraktioner i en række andre nationalistisk orienterede partier. Benævnelsen zviadist blev imidlertid ofte brug som synonym for opposition, og kriminelle brugte det til at påberåbe sig politisk forfølgelse. Der havde dog været et enkelt tilfælde, hvor en kvinde var blevet fængslet, fordi hun var zviadist. Desuden var der ifølge UNHCR og OSCE blevet brugt unødigt vold ved opløsningen af demonstrationer, som f.eks. dem, der i foråret var blevet gennemført af zviadisterne, hvor specielle politafdelinger havde angrebet demonstranterne og tildelt dem slag fra knipser. Ifølge den georgiske lov er det forbudt at demonstrere foran offentlige bygninger. Men især de zviadistiske partier, og herunder en hård kerne

¹Zviadisterne er også aktive i flere menneskerettighedsgrupper, jfr. bilag.

på 15-20 personer om enken til Gamsakhurdia, havde gentagne gange som provokation forsynet sig mod dette forbud. Ved en enkelt lejlighed var enken også blevet slået af politiet.

Derudover findes der en stor del zviadister i Galtområdet i Abkhasien, som ikke er partimedlemmer, men som er i opposition til regeringen.

2.5 Valg til lokalrådene

Den 15. november, umiddelbart før delegationens ankomst til Georgien, blev der under international overvågning for første gang afholdt lokalvalg i Georgien. I alt skulle der vælges lokalrepræsentanter til 1.031 distrikts- og byråd. Valgene var også blevet gennemført i Sydossetien og et enkelt sted i Abkhasien, nemlig i Kodordalen. Det var en forudsætning for deltagelse, at partierne opstillede i mindst 50% af valgkredsene. Denne valgmode favoriserede ifølge OSCE de landsdækkende partier. Af de registrerede 79 partier deltog 17, 62 partier deltog således ikke. Nogle fordi de ikke ønskede at deltage som f.eks. zviadispartiet *Helsinki Union* – *National Revival of Georgia*, andre som f.eks. *Social-Democrat Party of Georgia* og zviadispartiet *Society of Saint Iliab the Righteous* fordi, de ikke kunne stille kandidater til at dække de krævede 50% af valgkredsene, og endelig var der partier, som var anmeldt for sent.

Ifølge den georgiske NGO, *International Society for Fair Election and Democracy*, foregik valget ikke uden uregelmæssigheder. Organisationen, der havde 2.400 observatører placeret i de forskellige valglokaler, oplyste, at mange steder i Georgien var afstemningsreglerne blevet overtrådt. Det skyldtes ofte, at de lokale valgkommissioner ikke var i besiddelse af den professionelle ekspertise, der var nødvendig for at kunne afvikle valget efter reglerne. Nogle steder fik observatørerne ikke adgang til valglokalerne, andre steder blev stemmesedler udleveret til folk, uden at de skulle forevise legitimation. Undervejs fik én person udleveret flere stemmesedler, andre steder forsvandt stemmenen. OSCE oplyste, at i provinsen Adjara, hvor Aslan Abashidze er guvernør og styrrer provinsen på en autokratisk måde, fik hans parti *Union of Democratic Revival* 95% af de afgivne stemmer, hvilket ifølge OSCE tydede på uregelmæssigheder. På den anden side oplyste en repræsentant, der ligeledes havde optrådt som valgobservatør, fra en vestlig ambassade i Tbilisi, at afstemningen var foregået på en fair måde, og at de omstændigheder næppe var til at undgå og mere skyldtes manglende professionalismisme end ønsket om at begå valgsvindel.

De officielle valgresultater vil først foreligge om en lille måneds tid. En foreløbig opgørelse gav imidlertid Shevardnadzes parti *Citizen's Union of Georgia* 19 mandater, *Labour Party of Georgia* 8, *People's Party* 5, *National Democrat Party* 4, og *Union of Georgian Traditionalists* 4 mandater. Valget var dermed ifølge en repræsentant for det georgiske Udenrigsministerium er sejr for Shevardnadzes parti *Citizen's Union of Georgia* og blev tolket som en folkelig opbakning af Tbilisi, vurderede OSCE, at den var omkring de 30, hvilket er kritisk, fordi valget ved en stemmeprocent under 30 er ugyldigt. Den lave vælgerdeltagelse blev af flere af delegationens kilder, herunder *Human Right Watch* og UNHCR, modsætningsvist tolket som en folkelig protest mod president Shevardnadze og den vaklende økonomi.

Flyvende attaché mission til Georgien

Hvordan valgresultaterne i provinserne skulle implementeres var et problem, der endnu ikke var løst. Umiddelbart så det ifølge OSCE ud, som om der med disse valg var blevet skabt en administrativ dobbelt struktur, idet der fortsat skulle sidde guvernører med dertil hørende administration, som var central og politisk udpegede. Valgloven havde dertil forhindret lokale interesser i at komme politisk til udtryk.

2.6 Korruptionen

Et politisk problem er den meget udbredte korruption i statsapparatet. Såvel UNHCR som OSCE oplyste, at korruptionen er så udbredt, at man må antage, at bestikkelse finder sted fra den laveste rangerende embedsmand til ministerniveau. Ofte er korruptionen systematiseret i en sådan grad, at den bestukne betaler støtstedelen af bestikkelsessummen videre til sin chef, der igen betaler en del videre til sin, indtil man når til ministeren. Det lammer administrationens handlegkraft i et omfang, at vedtagne reformer af det georgiske samfund, ikke sjældent aldrig bliver udført.

Korruptionen satte sig også igennem i andre samfundsmæssige sfærer, som f.eks. i uddannelsessystemet, hvor kun de mest dygtige slip for at bestikke sig til en uddannelsesplads. OSCE forklarede korruptionen med den sociokulturelle nærmest klanmæssige struktur, der var gældende for hele det georgiske samfund. Denne omfattede forpligtelser og retligheder for den enkelte overfor familie med forældrer flere generationer tilbage samt venner og nærmeste naboer. Den enkelte kunne ikke handle imod klanens interesser, hvilket f.eks. i retssager kunne få en blokerende virkning. Den Norske Flygtningehjælp bekræftede, at en lignende netværksstruktur også fandtes blandt de etniske grupper og på tværs af grupperne inklusive georgiere. Undtaget var dog de grupper, der havde været i konflikter med hinanden, for så vidt det ikke galt forretningsammenhænge, og herunder især illegale forretninger.

2.7 Økonomien

Et andet væsentligt politisk problem i Georgien er den vaklende økonomi, der i stigende grad skaber utilfredshed og vrede blandt vælgerne, og som i høj grad bidrager til korruptionen.

Arbejdsløsheden er fortsat meget høj, og lønningerne utilstrækkelige til at dække de daglige fornødenheder. UNHCR angav, at en akademisk uddannet statsansat omregnet fik omkring USD 50 om måneden i løn, for hvilken han ikke alene skulle forsørge sin familie, men også arbejdsløse slægtninge. Mange har hverken fået løn eller pension i flere måneder. OSCE forventede et snartligt sammenbrud i den georgiske økonomi, der alene blev holdt sammen af lån fra IMF og de internationale organisations tilstedeværelse i landet. For så vidt et sådant sammenbrud kom, måtte man forvente en stigende emigration fra Georgien, ikke kun til Rusland, men også til Vesteuropa.

2.8 Militæret

I august 1998 afskedigede Shevardnadze sin regering på nær indenrigs-, sikkerheds- og forvarsministrene. Som ny statsminister udnævnes Vazha Lortkipanidze, som under

Shevardnadze mellem 1983 og 1986 var tidligere sekretær for Georgiens Komsomolorganisation.² Han er også tidligere ambassadør i Rusland.

Ifølge officielle oplysninger består det georgiske militær af knap 43.000 soldater. Militæret, hvor en udbredt korruption bl. a. har ført til fyring af den øverstbefalende for flåden, gennemløber for tiden med amerikansk hjælp en række reformer. Det har ført til en del udskifninger i militærfledelsen. Sikkerhedsministeren Jemal Gakhokidze valgte selv at gå efter mytneriet den 19. oktober i det vestlige Georgien.

I de tidlige morgenimer den 19. oktober 1998 begik oberst Eliava, der er kendt som zviadist, og som tidligere blev benådet ved et amnesti, sammen med omkring 100 soldater mytteri i den vestgeorgiske by Senaki. Mytterieme overtog kontrollen med et antal pansrede kamp- og mandskabsvogne. Senere tilsluttede sig endnu ca. 100 soldater, hvorefter de erobrede en kaserne i byen Khoni, vest for Kutaisi. Mytterieme udsendte herefter en erklæring rettet til de russiske stykker i Georgien, hvori de meddelte, at de havde genoprettet *legal authority* i Georgien og advarede russerne om ikke at blande sig i Georgiens indre affærer. Erklæringen var undertegnet af såvel oberst Eliava som den tidligere formand for den øverste Sovjet i Georgien, Burchuladze. Samtidig fordrede de Shevardnadzes tilbagetræden. Om eftermiddagen den 19. oktober 1998 forsøgte mytterieme at trænge ind i Kutaisi, der er Georgiens næststørste by, men blev blokeret af loyale tropper. To soldater, én fra hver part, blev dræbt, og nogle få blev såret. Mytneriet gik herefter i opløsning og Eliava og hans tilhængere gik i skjul i ingenmandslandet mellem det egentlige Georgien og Abkhasien.

Shevardnadze sendte såvel sikkerhedsministeren som forsvarsministeren til Kutaisi for at forhandle eller for om nødvendigt at nedkæmpe oprøret. Ifølge UNHCR havde præsidenten ikke tillid til, at nogen militærperson ville være loyal nok til at kunne gennemføre opgaven. UNHCR vurderede, at præsidentens manglende tillid til sit eget sikkerhedsapparat hang sammen med, at han i august 1995 og februar 1998 var blevet dræbt ved attentater. Mytneriet blev ligeledes af UNHCR taget som et udtryk for, at især i Vestgeorgien, hvor mange af de georgiske flygtninge opholder sig, er udlfredsheden med Shevardnadzes politik stor, ligesom det er her zviadisterne, som politisk opposition har deres folkelige appel.

Det er dog indtil nu ikke entydigt blevet klarlagt, hvad den egentlige årsag til mytneriet var. Forklaringerne spænder lige fra, at det var politisk motiveret, at det var iscenesat af russiske bagmænd med olieinteresser, og at det var udlfredshed blandt soldaterne med militærforholdene, idet der ikke var udbetalt løn i flere måneder.

² Kontinueret var Komsomolpartiets ungdomsorganisation. Komsomolledelsen var et af de vigtigste organer i statsorganisationer, virksomheder og kulturlivet.

3.0 Menneskerettigheder og retssystemet

3.1 Baggrund

Ifølge repræsentanten for den georgiske NGO *Young Lawyers* har Georgien igennem de seneste år taget mange konkrete skridt til at opbygge demokratiske institutioner. Blandt andet finansieret af internationale organisationer eksisterer der efterhånden hen imod 3.500 forskellige NGO'er, hvoraf omkring 1.000 anses for seriøst at deltage i demokratiseringsprocessen.

Der synes ikke blandt de adspurgte kilder, herunder UNHCR, *Young Lawyers*, *Human Rights Watch* og en vestlig ambassade, at være tvivl om, at regeringen tager menneskerettighedsspørgsmålet seriøst. Indførelsen af en ombudsmandsinstitution og et offentligt forvarer embede samt afskaffelsen af dødsstraffen i november 1997 blev af kilderne taget som udtryk for denne seriøsitet.

I slutningen af 1997 blev der nedsat et *Council of Justice* bestående af 12 medlemmer, hvoraf 4 blev udpeget af præsidenten, 4 af parlamentet og 4 af højestereten. Rådet fik til opgave, at koordinere udpegelsen af dommere og overvåge deres aktiviteter og desuden at reformere retssystemet. Det er da også i retssystemet, at Georgien ifølge de ovennævnte kilder fortsat har problemer med menneskerettighederne.

3.2 Reformeringsen af retssystemet

Det første, *Council of Justice* har taget fat på, er uddannelsen af de fungerende dommere. Siden maj 1998 har alle dommere skullet underkaste sig en eksamen bestående af en besvarelse af et *multiple choice* spørgsmål og af en konkret praktisk domssigelse. Alene de dommere, der bestod eksamen, ville kunne fortsætte som dommere. Af 256 kandidater, bestod de 36. Ved yderligere eksaminer har endnu 54 bestået prøven, så i alt 90 dommere nu ifølge reformen er kvalificerede og kan fortsætte i deres embede. Imidlertid har nogle af de dommere, der ikke bestod prøven, indklaget sagen for forfatningsdomstolen. Den har behandlet klagen og har under henvisning til reglen om dommenes uafhængighed udtalt, at en dommer, der allerede fungerer i sit embede, ikke kan afsættes på grund af manglende beståelse af eksaminer. Derved fortsætter alligevel også de dommere, der ikke bestod prøverne, i deres embeder. Da antallet af domstole imidlertid drastisk nedskrives, idet byretterne planlægges nedlagt, bliver det muligt at afskedige de mindst egnede dommere. Det nye domstolsystem vil alene have distriktsretter, regionalretter, appelretten og højesteret. Således forventede *Young Lawyers*, at i år 2001 ville man alene have dommere i funktion, der havde bestået kvalifikationsprøverne.

En ny straffelov og en ny straffetvarelovgivning har ifølge *Young Lawyers* som lovforslag længe ligget klar til vedtagelse i parlamentet. At de endnu ikke er vedtaget skyldes, at det fortsat var svært at finde en definition på begrebet "forræderi", som kunne samle et politisk flertal. Det betyder, at det fortsat er straffeloven og straffetvarelovgivningen fra sovjettiden, der er gældende. Selv om disse har fået en lang række tilføjelser, er det klart utilfredsstillende.

Et andet væsentligt problem er ifølge repræsentanter for OSCE og UNHCR, at retssystemet i Georgien er fuldstændigt korrupt. Det betyder, at den part, der kan betale den højeste bestikkelse til dommeren, vinder retssagen.

I kriminalsager får bestikelse af såvel politi, offentlig anklager og dommeren, ofte det resultat, at sagen aldrig når dommerens bord. Således samarbejder politi, anklagemyndighed og dommer med det formål at få en så stor som mulig bestikkelingssum udbetalt. Kan den anklagede ikke betale, idømmes han af dommeren en straf, der slavisk følger anklageskriftet.

Young Lawyers, OSCE og UNHCR mente ikke, at de georgiske borgere kunne forvente at få *fair trial* ved domstolene. Men den nye generation af forsvarsadvokater og dommere var i mindre grad end deres ældre kollegaer korrumpere, og i sager, hvor den yngre generation optrådte, var der større mulighed for retfærdighed.

Young Lawyers anså sovjetmentaliteten for at være så grundfæstet hos den ældre generation af advokater, offentlige anklagere og dommere, at der skulle et generationsskifte til, før det georgiske retssystem kunne nå vestlig standard. Dette ville endvidere have som forudsætning, at den georgiske økonomi kom i en sådan fatning, at det ville blive muligt at udbetale lønninger, som det var muligt leve af. En dommer tjente omkring 40 lari om måneden. Det svarer til omkring USD 30. Det aktuelle lave lønningsniveau, der ikke gav mulighed for en økonomisk tilværelse over eksistensminimum, måtte nødvendigvis medføre korrruption.

3.3 Tortur og fængselsforhold

Ifølge den georgiske forfæltning er tortur og inhuman, brutal eller ydmygende behandling eller straf forbudt. Georgien har i 1994 tiltrådt FN's konvention om forbud mod tortur. Alligevel forekommer der tortur og mishandling af personer, der befinder sig i politiets varetagt. Dette er ifølge OSCE, UNHCR og *Young Lawyers* Georgiens største menneskerettighedsproblem i dag.

Der var ifølge kilderne mange grunde til, at politiet anvendte mishandling og tortur. Den væsentligste grund blev anset for at være arven eller traditionen fra sovjetiden, hvor tilbageholdte som udgangspunkt blev mishandlet eller tortureret for at fremvinge tilståelser. En afdelingschef i det georgiske Indenrigsministerium, hvorunder politiet og fængslerne hører, anførte, at politiet mangler moderne teknik og metoder, hvorfor tortur nærmest var en nødvendighed for at få en sag ordentligt oplyst. Eksemplerne på, at georgisk politi har tortureret og mishandlet arrestanter, er legio. Den georgiske regering har i 1996 i et svar til FN erkendt, at tortur af arrestanter forekommer. Som erkendelse eller indrømmelse af, at problemet eksisterer, har det georgiske politi oprettet en særlig menneskerettighedsenhed, der tager sig af sager om tortur begået mod personer under politiets varetagt. Afdelingschefen i det georgiske Indenrigsministerium oplyste, at mere end 100 politifolk indenfor de seneste år er blevet afskediget, fordi de har tortureret arrestanter.

Det var således også muligt ifølge UNHCR, OSCE, *Young Lawyers* og Indenrigsministeriet, at rejse sag ved domstolene mod politiet. I praksis var det imidlertid besværligt, idet domstolen for at kunne pådømme sagen normalt ville kræve en lægeerklæring som dokumentation på torturen. Mange af de torturerede har ikke været i stand til at skaffe en sådan erklæring. Dels har de benvendt sig til lægen for sent, således at tortursporene var for svage, og dels har politiet tortureret på en sådan måde, at det ikke har efterladt synlige spor. Tilbageholdte personer har som regel adgang til en advokat, men ikke til lægehjælp, med mindre de pågældende lider af alvorligere sygdomme. Personer, der har været varetagtslængslet i op til flere år, og ikke har kunnet få adgang til lægehjælp, har således haft

vanskeligheder med at føre bevis for torturen. Desuden har en del dommere med gammel sovjet mentalitet simpelthen afvist sagerne som ubegrundede.

Young Lawyers mente, at de tortursager, der er kendt i offentligheden og fra diverse menneskerettighedsrapporter, oftest drejer sig om personer, der enten ikke har kunnet eller villet betale bestikkelse for at undgå mishandling eller tortur.

Også fængselsforholdene blev af UNHCR, OSCE og *Young Lawyers* beskrevet som yderst problematiske. Fængslerne var overfyldte og kendetegnet ved mange dødsfald og megen sygdom. Ernæringen var utilstrækkelig, således at familien måtte supplere.

3.4 Demonstrationer og politivold

Et andet kritiskpunkt af politiet har været dets voldelige opløsning af demonstrationer. Ifølge den georgiske lov er det forbudt at demonstrere foran offentlige bygninger. Især de zviadistiske partier har forsynet sig mod dette forbud, og deres demonstrationer er ofte blevet opløst ved, at specielle politiafdelinger har angrebet demonstranterne og tildelt dem slag fra knipser. Ifølge UNHCR og OSCE har denne fremfærd virket unødigt brutal.

Aldelingschefen i det georgiske indenrigsministerium bemærkede hertil, at af hensyn til den offentlige trafik var det nødvendigt hurtigt at opløse ulovlige demonstrationer. Derfor var en vis anvendelse af magt unundgåelig.

3.5 Politiske fanger

For så vidt angår politiske fanger oplyste *Young Lawyers*, at der fandtes personer i de georgiske fængsler, som var fængslet alene på grund af deres politiske aktiviteter. Dette gik nogle zviadister, der i forbindelse med borgerkrigen i 1992-93 var blevet idømt langvarige fængselsstraffe. *Young Lawyers* var dog i tvivl om, hvorvidt de 15 medlemmer af organisationen Mkhedrioni, som den offentlige anklager i september 1998 krævede idømt op til 15 års fængsel, kunne betegnes som politiske fanger. På den ene side havde organisationen en politisk ideologi, på den anden side havde de anklagede begået alvorlige kriminelle handlinger.

De politiske fanger blev ifølge OSCE holdt i umenneskelige og helt utilstrækkelige forhold i Indenrigsministeriets kældre, ligesom det også var på Indenrigsministeriets 6. etage, hvor der blev tortureret fanger.

4.0 Minoriteter

4.1 Minoriteter i det tidligere Sovjetunionen

Det administrative system i det tidligere Sovjetunionen reflekterede med hensyn til de etniske minoriteter og folkeslag en hierarkisk struktur, idet unionen var opdelt i unionsrepublikker, som f.eks. Georgien, hvor georgierne udgjorde flertallet af befolkningen, autonome republikker inden for unionsrepublikkerne, som f.eks. Abkhasien, beboet af abkhasiere, dog i dette tilfælde med det særlige forhold, at abkhasierne ikke udgjorde et flertal, og endelig de autonome områder (oblast) som f.eks. Sydossetien, hvor osseterne udgjorde majoriteten af befolkningen. Denne administrative hierarkiske struktur reflekterede den status eller det niveau i det politiske hierarki som en bestemt nation, folk eller etnisk mindretal tilkendes og dermed deres rettigheder til og muligheder for selvstyre. Således var abkhasierne ret til selvstyre mere omfattende end sydosseternes. Hierarkiet var også bestemmende for, hvilke repræsentation folkene havde i de centrale sovjetiske politiske og administrative organer, og dermed hvilken indflydelse de havde på den centrale politiske beslutningsproces.

Etniske minoriteter blev defineret som dem, der levede uden for deres nationale stat eller territorium (titularstat og titularområder), således armenere i Georgien, og dem som hverken havde en stat eller et territorium som f.eks. sigøjnerne og bjergjødere. Abkhasiere og osseter, som boede inden for deres titularområder, blev således ikke anset for at være etniske minoriteter, men blev det, da de efter Sovjetunionens sammenbrud af den georgiske stat fik frataget deres selvstyrets rettigheder.

4.2 Minoriteter i Georgien

UNHCR foretager i øjeblikket en større undersøgelse af de etniske minoriteters forhold i Georgien. De foreløbige resultater, som omfatter armenere, azere, tyskere, yezidikandere og jøder blev stillet til delegationens rådighed. Beskrivelserne af disse etniske grupper er i det følgende derfor mere udførlige end for de øvrige. Delegationen fik dertil mulighed for at møde en række repræsentanter for det armenske mindretal til uddybning af denne gruppes forhold i Georgien. Føderationen af europæiske etniske minoriteter har for nyligt foretaget en undersøgelse af de etniske forhold i Georgien. Rapporten er under udarbejdelse og vil blive forelagt Europarådet i forbindelse med Georgiens ansøgning om optagelse.

4.2.01 Abkhasiere

Abkhasiere er et indfødt nordkaukasiske folk, hvoraf 106.000 i 1989 ifølge en officiel russisk statistisk levede i Georgien. Af disse boede hovedparten, 94.000, i Abkhasien, hvor de dog, trods titularområdet, udgjorde et mindretal. En procentuel fordeling viser, at georgierne udgjorde 46%, armenierne 15%, russerne 14% og abkhasierne kun 17%. En halv million abkhasiere lever i dag i Tyrkiet og Mellemøsten. Disse udvandrede som følge af den russiske kolonisering af Nordkaukasus i 1800-tallet.

Abkhasierne er hovedsageligt kristne, men en del er muslimer.

I 1921 erklæredes Abkhasien som en unionsrepublik inden for Sovjetunionen. Denne status blev imidlertid under Stalin kraftigt reduceret, da Abkhasien i februar 1931 blev omdannet til en autonom republik under Georgien. Samtidig førtes en etnisk politik, der favoriserede og promoverede georgiske mingeretets indvandring. Allerede i 1926 havde abkhasierne udgjort et mindretal i republikken. Under den kraftige indvandring var abkhasiernes procentuelle andel af befolkningen faldet fra 27,8% til 17% i 1989. Der er ingen tal i dag over antal indbyggere eller befolkningsfordeling i Abkhasien, men en del abkhasiere er flygtet, ligesom også georgiere, armenere, russere og ukrainere er flygtet eller har forladt området.

4.2.02 Osseter

Osseterne er et folk af iransk oprindelse, som taler et iransk sprog. Osseterne er hovedsageligt kristne, men nogle er også muslimer. Flertallet af osseterne i SNG bor i Nordossetien, hvor de udgør majoriteten af befolkningen. Nordossetien, der hører under den Russiske Føderation, fik under Sovjetunionen i 1924 status som autonomt område (*oblast*). I 1936 tilkendtes Nordossetien yderligere selvstyre, idet området fik status som autonom republik. Sydossetien derimod, som hører under Georgien, fik i 1922 kun tilkendt status som autonomt område.

Ifølge en officiel russisk statistik fra 1989 er det samlede antal af osseter knap 600.000. Tilsammen bor heraf 67% i Nord- og Sydossetien. Ifølge samme statistik androg antallet af osseter i 1989 i Georgien 164.100. De fleste osseter var bosatte i Tskhinvali området i Sydossetien, men der fandtes også en del i Tbilisi og Rustavi. Fordelingen af osseter og georgiere i Sydossetien svarede til 66% osseter og 29% georgiere, hvoraf mange levede i blandede ossetisk-georgiske ægteskaber. Der foreligger ingen tal til beskrivelse af forholdene i dag. Uden for SNG lever der ca. en halv million osseter i Tyrkiet og Mellemøsten.

4.2.03 Meskheter

Meskheterne, hvis oprindelse er uklar, men som formodes at have en tyrkisk baggrund iblandt andre folk, kommer fra Georgiens sydlige område, hovedsageligt Meschet-Javakheti. For gruppen er der alt efter det politiske stæsted flere betegnelser, nemlig mesketiske muslimer, hvis de betragtes som georgiere, og mesketiske kurdere, hvis de betragtes som tyrkere. Endelig findes variationen ahiska tyrkere, som dog mest bruges i Tyrkiet, hvor der ved grænsegenen ind til Georgien også bor en del meskheter. Meskheterne er muslimer.

Under Stalin i 1944 blev hele den mesketiske befolkning på rundt 200.000 personer deporteret til de centralasiatiske republikker. I 1989 boede ifølge en officiel russisk statistik ca. 100.000 meskheter i Usbekistan, 50.000 i Kasakhstan og 21.000 i Kirgisien.

Meskheterne har som andre deporterede folkeslag, herunder Krimtatarene, haft stærke ønsker om at komme tilbage til deres hjemstavn. For ca. 20.000 meskheter lykkedes det i 1950'erne at bosætte sig om ikke i Georgien så i Aserbajdsjan. Da det i Usbekistan i 1989 kom til blodige overgreb på meskheterne i Ferganadalen af nationalistiske uzbekere, og meskheterne måtte flygte, blev det hurtigt politisk uløst problem med genbosættelse i Georgien yderst påtærende. Men først i 1996 udstedte den georgiske præsident et dekret, hvorefter Georgien forpligtede sig til at genbosætte

5.000 meskheter inden år 2.000. Det er imidlertid ved slutningen af 1998 kun ca. 300, der er blevet repareret. Andre meskheter, der er vendt tilbage til Georgien, er blevet tvangsudsendt af myndighederne, således som det var tilfældet den 17. september 1998, hvor 40 meskhetske mænd i Tbilisi blev sat på en bus og deporteret til den Russiske Føderation.¹

Samtlige af delegationens adspurgte kilder, nemlig UNHCR, Den Norske Flytningehjælp, OSCE og de lokale NGO'er, var enige i, at meskhetterne som eneste etniske gruppe i Georgien var udsat for etnisk forfølgelse. Det gik forfølgelse fra såvel myndigheder som fra lokalbefolkningen. Myndighederne var således ifølge UNHCR diskriminerende og henholdende med hensyn til at skaffe meskhetterne legalt ophold. Meskhetterne blev forklaret, at de først kunne få georgisk statsborgerskab, når de havde givet afkald på deres sovjetiske. Efter at have gjort dette, kunne de imidlertid ikke få georgisk statsborgerskab, fordi de nu var statsløse. Således var samtlige meskheter i Georgien blevet gjort statsløse. De kunne heller ikke anerkendes som flygtninge, da den georgiske flytningelov eksplicit undtager tidligere deporterede. Som det tyske mindretal (se nedenfor) omfattede de af artikel 1.3 i loven *On declaration of Citizens of Georgia as Victims of Political Repression and on Social Protection of the Repressed*, der trådte i kraft den 1.1.1998. Den bestemmer, at loven ikke omfatter personer tilhørende de etniske grupper, der blev deporteret i perioden 25.2.1921 til 28.10.1998.

Georgiens modstand mod at tilbage tage meskhetterne forklarede UNHCR og *Human Right Watch* med, at georgierne ikke ville have dem på grund af historiske konflikter, at man var bange for at ændre den etniske sammensætning, at man ved en større genbosætning i Mesket-Javakheti regionen frygtede reaktionerne fra den armenske befolkning, der har tradition for at være antyrkisk, og at Georgien allerede havde store sociale og økonomiske problemer med landets flere hundrede tusinder interne flygtninge. Lederen af den parlamentariske komite for nationale minoriteters forhold, Konstantine Kokoev, angav, at det store antal, nemlig 300.000 interne flygtninge fra Abkhasien gør, at Georgien ønskede genbosættelsen af meskhetterne udsat.

UNHCR beskrev meskhetterne som en etnisk gruppe med stærke indbyrdes bånd, som betød, at de ikke flygtede, men holdt sammen. De var desuden dygtige forretningsfolk, og pådrog sig derfor ofte de fattigere naboers misundelse.

4.2.04 Armenere

Den største gruppe af etniske minoriteter i Georgien udgøres af armenerne. Ifølge en officiel russisk statistik udgjorde de i 1989 i alt 437.000. Rundt 200.000 boede i hovedstaden Tbilisi, hvor de udgjorde den største etniske minoritet. Indtil konflikterne kom ud i Abkhasien boede der ca. 100.000 armenere hovedsageligt i Gagra området, der er det nordligste distrikt i Abkhasien, og som grænser op mod Krasnodarskomirådet i Rusland. Resten af armenerne, ca. 130.000, bor i den sydlige provins Mesket-Javakheti, der dels grænser op mod Armenien og dels Tyrkiet. Armenerne udgør

¹ Den russiske humanitære organisation *The Memorial Human Rights Center* anklager i sin *urgent alarm* rapport fra december 1997 myndighederne i Krasnodarsk i den Russiske Føderation for grov diskriminering og etnisk udrensning af de 13.000 meskheter, der flygtede til området efter 1989. UNHCR i Tbilisi bekræftede disse forhold, og mente at meskhetterne i Krasnodarskomirådet var alvorligt truet.

Flyvende attaché mission til Georgien

mellem 70-90% af befolkningen i området. Sproget er armensk, og som valuta bruges den armenske dram. Et lille antal muslimske armenere blev sammen med andre kaukasiske minoriteter deporteret til Centralasien i 1944. Armenerne i øvrigt er kristne.

Ifølge repræsentanterne for det armenske mindretal, herunder deres talsmand teaterdirektør Enuk Tatevosian, har mange armenere imidlertid forladt Georgien. Det gælder især armenere fra Abkhasien, som flygtede under konflikten, efter dels at have kæmpet på abkhasisk og dels på georgisk side. Der foreligger ingen statistiske data over antallet af udvandrede eller flygtede, og således heller ikke nøjagtige tal på, hvor mange armenere der i dag bor i Georgien.

Talsmanden Enuk Tatevosian oplyste, at armenerne har deres egen avis, *Vashtan*, og daglige armensksprogede radioprogrammer. Der findes 140 armenske skoler i Georgien, hvoraf 8 befinder sig i Tbilisi. Skolerne er grundlagt og finansieret med statsmidler. På det georgiske statsinstitut *Sulchan Saba* findes et institut for armensk litteratur, hvor der undervises på armensk. En samarbejdsaftale mellem den armenske og georgiske stat gør det muligt for unge armenere at tage en højere uddannelse betalt af den georgiske stat i Armenien. Georgiens armenske statssecreter blev grundlagt allerede i 1920'erne i forbindelse med tyrkernes folketrüb på armenerne. Armenerne råder over eget bibliotek, en afdeling for armensk litteratur i Tbilisis statsbibliotek, to kirker samt en biskop. Armenerne kan uden problemer afholde deres egne helligdage, samtidig med, at de sammen med georgierne også fejrer georgiske helligdage. Armenernes ønske om at opretholde tætte indbyrdes kontakter, at varetage og dyrke deres traditioner, kultur og religion møder ingen restriktioner fra de georgiske myndigheder. De problemer, der måtte være som f.eks. begrænsninger ved tildeling af økonomiske midler til skolerne eller teatret og andre aktiviteter, er ifølge Enuk Tatevosian ikke etnisk betingede, men betinget af landets dårlige økonomi, og de gælder også for andre etniske grupper inklusive georgierne. Armenerne er repræsenteret med medlemmer i parlamentet og et medlem i det georgiske statsråd.

Armenernes problemer i Georgien kunne ifølge repræsentanterne for det armenske mindretal i høj grad revideres til landets økonomiske problemer. Det gælt den høje arbejdsløshed, som de havde fælles med andre minoriteter. F.eks. var det nødvendigt at tale og skrive et fejlfrit georgisk for at kunne få arbejde i den offentlige administration. Alle armenere talte georgisk, men for det meste kun et dagligdags georgisk. På den baggrund var det langt nemmere for georgierne at få arbejde end for armenerne og for den sags skyld for andre etniske minoriteter. De tilføjede, at arbejdsløsheden også havde sin årsag i, at folk i dag skulle være uddannede for at få et arbejde i modsætning til tidligere, hvor alle under kommunismen fik tildelt et arbejde uanset kvalifikationer. Det dårlige uddannelsesniveau blev af repræsentanterne også anført som årsagen til, at der var stor mangel på veluddannede armenske lærere på universitetsniveau.

Repræsentanterne understregede, at armenerne i hvert fald i Tbilisi opfattede Georgien som deres fædreland, og at Tbilisi var deres kulturelle kraftcenter. Når armenere forlod landet, var det ikke på grund af forfølgelse, men på grund af økonomien.

4.2.05 Azerier

Azerierne, der hovedsageligt er shia muslimer, udgjorde i 1989 ifølge en officiel russisk statistik 307.000 personer. De bor hovedsageligt i fire af de seks distrikter i regionen Kvemo Kartli, der ligger sydøst i Georgien og grænser op til Armenien og Aserbajdsjan. Azerierne er hovedsageligt

beskæftigede ved landbrug, og dagligt sælger de deres landbrugsprodukter på Tbilisis markeder og gader.

Formanden for Georgiens aserbajdianske ungdomssammenslutning har til UNHCR oplyst, at azerbierne publicerer fire aviser, *Gurgistan*, *Imam*, *Gerrati* og *Diar*. I Georgien. Der til sendes dagligt et 15 minutters radioprogram på azersk. Et TV program måtte indstilles på grund af pengemangel. Der er to azerske skoler i Tbilisi og en række skoler i de tæt azersk beboede områder i syden. Azerbierne har i lighed med armenere et institut for azersk litteratur på det georgiske statsinstitut *Sulchan Saba*. Der findes tre museer for aserbajdianske forfattere i Tbilisi. Tidligere fandtes der også et bibliotek. Det blev dog blev lukket på grund af mangel på besøgende og bøgerne overgivet til den azerske ungdomssammenslutning. Azerbierne er repræsenteret med tre medlemmer i parlamentet. Formanden oplyste endvidere, at det azerske mindretal ved udøvelse af kulturelle, traditionelle og religiøse aktiviteter ikke møder restriktioner fra de georgiske myndigheder. Ungdomssammenslutningen, som blev stiftet i april 1997, har til formål at dyrke og udvikle den aserbajdianske kultur, historie, tradition og mentalitet samt at etablere tætte bånd til azerbier i og uden for Georgien.

4.2.06 Russere

I 1989 boede der ifølge en officiel russisk statistik 341.200 russere i Georgien. Mange russere er imidlertid udrejst, og det var ikke muligt for delegationen at få oplyst nyere tal. De fleste russere med undtagelse af de 75.000, der boede i Abkhasien, var bosiddende i de store byer såsom Rustavi og Tbilisi. Russerne tilhører hovedsageligt den slavisk ortodokse kirke. De russere, der indvandrede i 1900 tallet var oprindeligt religiøse dissenter.

4.2.07 Ukrainere

Der er ingen oplysninger tilgængelig om ukrainerne bortset fra, at de ifølge en officiel russisk statistik i 1989 udgjorde 52.400 personer, og at 11.600 boede i Abkhasien. De er i lighed med russerne udvandret i et stort antal.

4.2.08 Grækere

I 1989 boede der ifølge en officiel russisk statistik 100.300 såkaldte anatolske grækere i Tsalka og Teti Tsam distrikterne i Kvemo Kartli regionen, der ligger i Sydgeorgien og grænser op mod Armenien. En gruppe af pontian grækere bor ved Sortehavet i Abkhasien og i Adjara regionen. Grækerne er ortodoks kristne og sunni muslimer. Mange er imidlertid udvandret til Grækenland, men de har fortsat bevaret deres forbindelser til grækerne i Georgien.

4.2.09 Tyskere

Formanden Nodar Kurdiani samt viceformanden Harry August for den tyske forening *Einung Assoziation der Deutschen Georgiens* har til UNHCR oplyst, at der bor ca. 2.000 etniske tyskere i Georgien, hvoraf 90% bor i hovedstaden og resten fordeler sig spredt i regionerne. De 2.000 etniske tyskere har mistet deres etniske identitet, deres religiøse tilhørsforhold til den lutherske kirke og taler ikke længere tysk. En stor del af dem blev deporteret (det var ikke muligt at få oplyst, hvortil, hvornår og hvor mange). Formålet med grundlæggelsen af foreningen, som blev stiftet i 1991, var at genskabe den tabte etniske identitet.

Formanden og viceformanden har til UNHCR oplyst, at de med tysk bistand har bygget en ny luthersk kirke, hvor der er ansat to præster, at de har en *Kindergarten*, en tysk skole, hvor der i nogle klasser udelukkende undervises i tysk, og at elever efter afslutning har fri mulighed for at studere på et tysk universitet. Der udgives to tyske aviser, *Kaukasische Post* og *Kaukasische Zeitung*, som dog på grund af økonomiske problemer ikke udgives regelmæssigt. Der til organiserer foreningen tyskundervisning.

Som tidligere deporteret etnisk gruppe falder tyskerne ind under artikel 1.3 i loven *On declaration of Citizens of Georgia as Victims of Political Repression and on Social Protection of the Repressed*, der trådte i kraft den 1.1.1998. Bestemmelsen fastsætter, at loven ikke omfatter personer tilhørende de etniske grupper, der blev deporteret i perioden 25.2.1921 til 28.10.1998. At der ikke er vedtaget endelige lover er udkast til en lov, der træder i stedet og regulerer forholdene for netop disse grupper, anser Harry August som en diskriminering af etniske minoriteter. Tyskerne har klaget til Aleksander Gerasimov, der er præsident Shevardnadzes rådgiver for etniske minoriteter, og så vidt formanden Kurdiani var orienteret, var klagen sendt videre til talsmanden for det georgiske parlament med henblik på en diskussion i parlamentet. Formanden understregede dog, at dette er det eneste punkt i forholdet mellem tyskere og georgiere, hvor der kan tales om diskriminering. I alle andre aspekter er der ingen restriktioner, og tyskerne kan frit udøve deres rettigheder og er ligestillet med georgiere.

Den tyske forening havde med de georgiske myndigheder forhandlet sig frem til den rettlighed, at enhver tysker, der kunne bringe bevis for sin etniske tyske baggrund tilsvarende kunne få ændret sin etnicitet i personlige dokumenter. Denne rettlighed var tyskerne de første, der havde opnået inden for SNG landene.

4.2.10 Jøder

Georgien er beboet af russiske og europaiske ashkenazim jøder. Der til kommer en gruppe sefardin jøder, der har boet i Georgien de sidste to tusinde år. Det var ikke muligt at få oplyst, hvorvidt der også bor bjergjøder, de såkaldte *vat*, i Georgien. Ifølge en officiel russisk statistik levede der i 1989 i alt 24.800 jøder i Georgien

Formanden Igor Klebanski for *The Caucasian Office of the American-Jewish Organization for Human Rights Union*, Tbilisi, har til UNHCR oplyst, at mange jøder er udvandret til Israel, og at der i dag lever ca. 12.000 jøder i Georgien, hvoraf 10.000 bor i Tbilisi. Resten fordeler sig i Georgiens regioner. Han har endvidere oplyst, at der er 20 jødiske NGO'er i Georgien, som for det meste arbejder humanitært, og at der udgives to jødiske aviser i Tbilisi således én på georgisk, *Mezmon*, og én på russisk, *Shalom*. Der til udgives en avis i Gori. Der er et jødisk program i det

nationale TV, der dog ikke sendes regelmæssigt. Der findes to jødiske skoler. I den ene undervises i georgisk, russisk og jødisk. Den anden skole er en søndagsskole. Der til findes et åbent jødisk universitet. Forskellige jødiske organisationer arrangerer jødisk sprogundervisning. Der findes et jødisk bibliotek med underafdelinger i Gori og Kutaisi samt et jødisk teater, som dog ikke er et statsteater.

Formanden oplyste endvidere, at der er 12 synagoger i Georgien heraf to i Tbilisi. Siden 1993 har den jødiske forening ført en retssag for at få en tredje synagoge i Tbilisi. Sagen drejer sig om at få tilbageleveret en bygning, som tidligere blev brugt som synagoge, men som i dag bruges til et privat teater. To instanser har tilkendt jøderne ret til bygningen. Sagen er dog stadig ikke afsluttet, selv om præsident Shevardnadze personligt har interverneret, for skuespillerne nægter at forlade bygningen og har i stedet sendt anti-jødiske programmer på det nationale TV.

Igor Klebanski er ligeledes medlem af *Caucasian American Bureau on Human Rights and Rule of Law of the Union of Councils*, der blev stiftet i 1996. Organisationen fungerer som en slags retshjælp. Formanden har overvåget mange retssager og oplyste, at uden organisationens overvågning ville mange sager aldrig være blevet afsluttet. Han tilføjer, at grunden til den lave implementering af love og reglerne ikke har sammenhæng med paretnes etnicitet, men at forholdet også gælder for etniske georgiere. Han understreger, at der ingen forskel er på etniske georgiere og jøder, at de behandles ligeværdigt, og at jøderne ikke møder nogen restriktioner på grund af deres etnicitet. Alle de problemer, som jøder måtte have, kan relateres til den generelle situation i Georgien, og dem havde de fælles med georgierne.

4.2.11 Yezidikurdere

Flerparten af yezidikurderne, som oprindeligt indvandrede til Georgien som flygtninge fra det Ottomanske rige, lever i Tbilisi og Rustavi. En gruppe af turkophone muslimer fra Sydgeorgien blev i 1944 sammen med andre etniske minoriteter deporteret til Centralasien.

Næstformanden, Muraz Ajemian, for det yezidikurdiske *Information-Cultural Centre* har til UNHCR oplyst, at der lever ca. 30.000 kurdere i Georgien, men at det på grund af ind- og udvandring ikke er muligt at anføre et nøjagtigt tal. De fleste af Georgiens kurdere bekender sig til yezidi religionen, nogle er kristne, og få er muslimer. Kurderne har ansøgt om licens til at udgive en kurdiske avis. Den vil blive udgivet på russisk, da de fleste yezidikurdere taler russisk. Der findes ingen yezidikurdiske skoler på grund af økonomiske problemer, ingen kulturelle eller historiske monumenter og ingen biblioteker. En gang om ugen sendes et 15 minutters radioprogram på modersmålet. Kurderne har én repræsentant i parlamentet. Næstformanden har oplyst, at kurderne ikke udsættes for restriktioner på grund af deres etnicitet.

4.2.12 Assyrier

Ifølge en officiel russisk statistik levede der i 1989 4.000 assyrier i Georgien. Dette mindretal er indvandret fra det gamle Persien og taler et iransk sprog. Ingen af delegationens kilder havde imidlertid uddybende eller detaljerede oplysninger om gruppen, således heller ikke oplysninger om gruppens antal i dag.

4.2.13 Sigøjnere

Der lever et ukendt antal sigøjnere i Georgien, herunder i Tbilisi. Ingen af delegationens kilder kunne give yderligere endsigende detaljerede oplysninger om denne etniske gruppe.

4.2.15 Georgiere

Georgierne udgjorde i 1989 knap 3,8 millioner ifølge en officiel russisk statistik, og deres andel af indbyggerne i Georgien var 70,13%. Om end georgierne ikke udgør et etnisk mindretal, bør det nævnes, at de ikke i sig selv er et homogent folk. Selvfølgelig omfatter de sig selv som et folk med to niveauer af etnicitet. Georgierne, der nedstammer fra forskellige stammer, kan i dag opdeles i georgiere, mongreler (de nordvestlige områder), svaneler (det nordlige område) og adjarer (det sydvestlige område). De taler forskellige sprog: georgisk, mongrelsk og svan samt en række dialekter. F.eks. taler adjarerne gurian dialekt, som har mange tyrkiske ord. De er af forskellige trosretninger, nemlig ortodoks kristne, muslimer (Adjara) og katolikker (få, hovedsageligt i det sydlige Meschet-Javakheti).

5.0 Sprogloven

En ny georgisk sproglov har i længere tid været under udarbejdelse, men er, ifølge lederen, Konstantine Kokoev, af den parlamentariske komite for etniske minoriteters forhold, endnu ikke færdig og derfor ikke vedtaget i parlamentet.

Det var ifølge Kokoev et stort problem, at mange af de etniske mindretal ikke taler georgisk, og hvis de gjorde, at det kun var et dagligt sprog. Georgien var i dag som et led af arven fra Sovjetunionen hovedsageligt russisksproget, hvor russisk selv blandt de etniske georgiere bliver talt i fæng med georgisk, således at den fælles sprogløsning på alle etniske minoriteter snarere var russisk end georgisk.⁴ I sovjettiden blev undervisningen på mellem og højt niveau gennemført udelukkende på russisk. Først efter Georgiens selvstændighed kunne der inden for de højere uddannelser fortrinsvis undervises på georgisk. Dog er der fortsat en mulighed for at tage visse højere uddannelser på russisk. Men skiftet fra russisk til georgisk fik meget negative konsekvenser for de etniske mindretal, der ikke kunne georgisk, da de derved ikke kunne uddanne sig. De manglende georgiske sprogkundskaber blev også af repræsentanterne for det armenske mindretal anført som årsagen til, at der dels kun fandtes få højt uddannede armener, og dels at armenerne ikke kunne få arbejde i den offentlige sektor, da det her blev krævet, at man havde gode georgiske sprogkundskaber. Det skal bemærkes, at georgisk ligesom armensk har et eget alfabet, og at georgisk er et selvstændigt sprog, som ikke er i sprogfamilie med armensk.

Dertil til trods eksisterede der ifølge lederen fortsat en række skoler, hvor der blev undervist på de respektive etniske sprog. Det var dog ikke muligt at tage en højere uddannelse som f.eks. til ingeniør på det etniske modersmål, men kun på georgisk eller russisk. Undtaget var dog uddannelsen til sproglærere.

⁴ Dette forhold blev tydeligt demonstreret ved delegationens samtale med lederen, som dels talte russisk til nogle af sine medarbejdere og til delegationens tolk (der i øvrigt både talte georgisk og armensk, idet russisk og engelsk), og dels georgisk til andre medarbejdere.

6.0 Løsrivelsesområderne

Flere af delegationens kilder, herunder UNHCR, OSCE, UNOMIG og Norsk Flygtningehjælp samt lokale NGO'er talte om en påløbende fragmenteringsproces i Georgien. Udover Abkhasien og Sydossetien, der stillede krav til genoprettelse af deres tidligere autonomistatus, stillede nu også armenierne i regionen Meschet-Javakheti krav om selvstændighed. Regionen Adjara, der havde kunnet bevare sin autonomistatus regerede stadigt mere uafhængigt af Tbilisi. Derfor føjede sig, at myndighederne havde mistet kontrol med det østlige område i Georgien, som er bjergigt og grænser op til Dagestan i den Russiske Føderation og Aserbajdsjan. Dette havde dog ikke politiske eller etniske årsager, men blev begrundet med, at området var i hænderne på lovløse bjergklaner og yderst farligt at færdes i pga. overhængende risiko for kidnapning. UNHCR oplyste, at der i området, der har en lignende sociokulturel struktur som Tjetjenien, holdes 700 personer kidnappede, og at UNHCR på grund af sikkerhedssituationen helt havde trukket sig ud. Området havde dog heller ikke på grund af sin ufrugtbarehed den store interesse for Georgien. Fragmenteringsprocessen mente kilderne, skyldtes landets dårlige økonomi, den mangelfulde infrastruktur, og mangel på en stærk central regeringsmagt.

Det var ifølge UNHCR på den baggrund svært at se Georgiens fremtid, hvor der ikke synes at findes en adækvat model. Det, der trods alt holdt Georgien sammen, var præsidenten, der som et symbol stod for et forenet Georgien, som repræsentant for den georgiske kultur, for *perestrojka* og for de europæiske forbindelser.

6.1 Abkhasien

6.1.1 Krigen

I hele perioden fra 1931 til 1989 ansøgte abkhasierne flere gange de sovjetiske myndigheder om en opgradering af deres autonome status svarende til den, de havde i 1925, efter hvilke Abkhasien var en selvstændig unionsrepublik uafhængig af Georgien.

Efter uroligheder, som førte til undtagelsesforhold i Abkhasiens hovedstad Sukhumi i 1989, fik abkhasierne i september 1991 under præsident Gamsakhurdia ved et tillæg til Abkhasiens konstitution ret til at besætte 28 poster i den regionale regering, det Øverste Sovjet. Georgierne fik 26, men da den russisk talende del fik 11, havde abkhasierne de facto fået flertal. Efter Gamsakhurdias fald og på baggrund af den svækkede regering i Tbilisi vedtog de etniske abkhasiere i parlamentet i juli 1992 at gendføre konstitutionen fra 1925, hvormed Abkhasien blev erklæret uafhængig af Georgien.

Sideløbende hermed havde i låntagerne til den styrede præsident Gamsakhurdia, de såkaldte zviadister, gennemført omfattende demonstrationer i Sukhumi i 1992. Tilmed havde de kidnappet flere højstående georgiske politikere og myndighedspersoner og begået sabotage mod kommunikationssystemer og jernbaner m.m. Som svar herpå sendte de georgiske myndigheder 3.000 medlemmer af Nationalgarden ind i Abkhasien for at befri de kidnappede myndighedspersoner. Da den georgiske leder af Nationalgarden, Tengiz Kitovani, sammen med medlemmer af den paramilitære organisation Mkhedromi på eget initiativ derefter angreb og besatte regionens Øverste Sovjet i Sukhumi, Abkhasiens hovedstad, var krigen givet.

Kampene mellem de abkhasiske og georgiske styrker, som hovedsageligt centrerede sig om erobringen af hovedstaden, varede i 16 måneder. Den sluttede i september 1993, hvor abkhasierne havde generobret hele Abkhasien ned til områderne til floden Inguri, der i det sydlige område danner en naturlig grænse til Georgien. Kampene mod zviadisterne, som havde erobret flere byer i det vestlige Georgien, herunder havnebyen Poti, og som havde været på vej mod Tbilisi, blev først definitivt afsluttet i slutningen af 1993.

Efter en provisorisk fredsaftale i juli 1993 blev FN's *Observations Mission Georgien* (UNOMIG) i august etableret i Abkhasien. I december undertegnede parterne en våbenstillandsaftale, og i maj 1994 en aftale om at lade en SNG fredsstyrke udstationere ved Inguri floden. Der var dog fortsat kampe i Kodori-dalen i Østabkhasien, hvor der befandt og fortsat befinder sig en lomme af georgiske tropper.

I april 1994 blev der indgået aftaler om repatriering af georgiske flygtninge. Kun meget få flygtninge blev dog repatrieret, da de abkhasiske myndigheder ikke ville godkende dem som flygtninge. Mange vendte dog tilbage i dagtogene til deres tidligere bopælser for at dyrke jorden, og vendte om aftenen tilbage til Georgien for at overnatte. Ofte blev de angrebet af abkhasierne, som beskyldte dem for sabotage. Dette forhold eksisterer ifølge UNHCR og UNOMIG stadig i 1998.

Den 24. november 1994 vedtog det abkhasiske parlament en ny konstitution, hvori republikken Abkhasien blev erklæret for en suveræn stat. I forlængelse heraf blev formanden, Ardzina, for det tidligere lokale Øverste Sovjet valgt som præsident. I november 1996 gennemførte Abkhasien valg til afløsere af det Øverste Sovjet, nemlig folkeforsamlingen. Valget blev stærkt kritiseret af FN og OSCE, medens Georgien erklærede det for ugyldigt, da de georgiske flygtninge fra Abkhasien var udelukket fra deltagelse.

Trods voldsom georgisk kritik af SNG-fredsstyrkens indsats, blev mandateret i marts 1997 forlænget og udvidet til også at omfatte Gali-distriktet, der ligger i Abkhasien bag grænsen. Herefter er mandateret flere gange blevet forlænget, sidst i oktober 1997 til den 31. januar 1998. FN-observatørernes mandat er ligeledes flere gange blevet forlænget, sidst i juli 1998 til januar 1999.⁵

Flere gange er våbenhvilen blevet brudt: I juli 1997 udbrød der kampe i Kodori-dalen, hvor 20 mennesker blev dræbt. Mellem den 20. og 26. maj 1998 udbrød der kampe i Gali regionen, hvor 56 mennesker ifølge georgiske oplysninger blev dræbt, og 40.000 georgiere, der frivilligt var repatrieret, for anden gang måtte flygte.

I efteråret 1998 er antallet af bilaterale forhandlinger mellem de abkhasiske og georgiske parter tiltaget betydeligt, og udviklingen vurderes yderst positivt af UNOMIG. Forhandlingerne vedrører sikkerhedsforhold, repatriering af flygtninge og økonomiske forhold. Et møde i Athen i oktober mellem georgiske og abkhasiske delegationer under deltagelse af repræsentanter fra den Russiske Føderation, OSCE og FN, betragtes som indledelsen til de aftaler, der planlægges underskrevet af præsident Shevardnadze og den abkhasiske leder Ardzinba i den nærmeste fremtid. Aftalen, der omfatter to dokumenter, indeholder garantier for en ikke-genoptagelse af fjendtlighederne, en

⁵ I november 1998 omfatter observatørerne 98 personer, hvoraf Danmark stiller med 5. Det var ikke muligt at få et tal på SNG-fredsstyrken, men i 1994 omfattede den ca. 1600 mand.

protokol og tidsplan for reparation af georgiske flygtninge til Galiområdet og økonomisk hjælp til genopbygning af Abkhasiens ødelagte økonomi. Som et incitament for Georgien til at indgå en sådan aftale, har USA stillet \$15 millioner til rådighed.

6.1.2 Styrkerne og brud på menneskerettighederne

I mangel af regulær militær på både abkhasisk og georgisk side, blev krigen udført for en stor del af irregulære styrker. Således deltog på georgisk side en lang række delvis lokalt opståede paramilitære grupper samt organisationen Mkhedromi, som tilsammen udgjorde 60.000 mand. Nationalgarden, der splittedes internt mellem Gamsakhurdia- og Shevarnadze-tilhængere, blev ledet af Kitovani, som de facto havde kontrollen med Georgiens militær. Nationalgardens enheder var fyldt op med fanger fra Georgiens fængsler, idet de blev frigivet mod at deltage i krigen. På abkhasisk side deltog frivillige, lejesoldater, og *outsiders*. Sidstnævnte bestod af nordkaukasere, hovedsageligt tjekjenere, kossaker, etniske russere, der tidligere havde boet i Abkhasien og Georgien, samt abkhasiere fra Tyrkiet og Mellemøsten.

Ifølge repræsentanterne for det georgiske Indenrigsministerium er de georgiske tropper, der i dag er udstationeret i Abkhasien, indenningstropper og ikke militærtropper, da konflikten anses for at være et indenningsanliggende.

Krigen, der førte mellem 200.000-250.000 internt fordrevne flygtninge med sig, hvoraf hovedparten er georgiere, blev ifølge UNHCR, OSCE, UNOMIG og den abkhasiske eksilregering for begge parter vedkommende udkæmpet overordentligt brutalt med talrige brud på menneskerettigheder og internationale konventioner om krigsførelse, herunder kidnapninger af civile, tortur, henrettelser, systematiske og vilkårlige plyndringer, nedbrændinger af huse og landsbyer samt etnisk udrensning. Især de utallige beretninger om plyndringer har stillet spørgsmålstegn ved de frivilliges, lejesoldaternes, outsiders og de paramilitære grupperes motiver for deltagelse i krigen. Grænsen mellem ren banditæren og militær aktivitet har hele perioden været flydende. UNHCR mente således, at nok var grupperne politisk motiverede, men at de handlede som kriminelle.

6.1.3 Sikkerhedssituationen

Sikkerhedssituationen er ifølge UNOMIG fortsat særdeles ustabil. Såvel på abkhasisk som georgisk side opererer ukontrollerede bevæbnede såkaldte partisangrupper. Nogle af de georgiske partisangrupper er kendt som *The White Legion* og *The Forest Brothers*. Mkhedromi derimod opererer ifølge UNOMIG's oplysninger ikke mere som en paramilitær gruppe. De georgiske myndigheder er flere gange uden resultat af fredsstyrkerne blevet opfordret til at forsøge at kontrollere disse grupper. UNOMIG mener dog ikke, at det har kunnet bevises, at disse grupper samarbejder med de georgiske indenningstropper. Human Right Watch derimod mente, at de både får våbenforsyninger og træning af indenningstropperne, og at nogle af indenningstropperne samtidig er medlemmer af *White Legions*. UNHCR anså det for givet, at grupperne både havde forbindelser til den georgiske regering og den abkhasiske eksilregering. Sikkerhedssituationen berøres også af, at der fortsat er mange tvistidister i området. UNHCR vurderer således, at 85% af de stedlige georgiere er tvistidister.

Våbenstilstanden bliver jævnligt krænkert af disse grupper. I august og september blev der meldt om i alt ti angreb udført af bevæbnede georgiske grupper på abkhasiske styrker. Ifølge UNOMIG skulle det abkhasiske militær disciplin den sidste tid dog være blevet væsentlig forbedret.

De internationale humanitære grupper arbejder og reparerer den af flygtningene vanskeliggøres ved disse grupper aktivitet, og ved at der fortsat efter maj 1998 udlægges miner, at der foretages vilkårlige skyderier og fortsatte plyndringer. UNHCR har således evakueret deres kontor i Sukhumi, og kommer kun ind i området på dagsbesøg. Den 21. september blev UNOMIG i Sukhumi angrebet med granater, hvorved fire personer blev såret. Der til blev to biler kidnappet og en bus angrebet fra et baghold. UNOMIG, der ikke har kunnet finde motiverne til disse angreb, er bekymret for sin sikkerhed.

6.1.4 Den politiske og økonomiske situation i Abkhasien

AF UNHCR blev Abkhasien beskrevet som et land, der styredes af klaner organiseret i lighed med den italienske *cosa nostra*. Disse tolererede kun den abkhasiske regering, for så vidt regeringen ikke modarbejdede klanernes interesser. Regeringen, mente UNHCR, manglede således kontrol med landet og med de militære styrker, militæren. Der var store modstridende interesser i at afslutte eller fortsætte konflikten, herunder økonomiske. F.eks. blev de georgiere, der stadig var i Abkhasien, i forbindelse med høsten brugt som slavarbejdere på kolkhoserne.⁶ UNOMIG beskrev den abkhasiske økonomi som katastrofal. Eksporten var således faldet til halvdelen af det, den var før krigen. Den abkhasiske statsøkonomi blev, da landet ikke selv havde værdier, finansieret udefra muligvis af abkhasiere i Tyrkiet eller måske af Rusland. Tilmed var landet under krigen blevet drænet for veluddannet arbejdskraft. Skolernes kvalitet var yderst ringe, og dermed det generelle uddannelsesniveau. Der fandtes dog fortsat en del hovedsageligt russisk turisme ved de attraktive feriesteder ved Sortehavskysten.

6.1.5 Abkhasiens eksilregering

Delegationen havde i Tbilisi lejlighed til at møde fire repræsentanter fra den abkhasiske eksilregering, som udgøres af de georgiske medlemmer i den abkhasiske regionale regering, og som flygtede til Georgien allerede i maj 1992.

Repræsentanterne mente ikke, at konflikten i Abkhasien var etnisk, men udelukkende politisk betinget, og at den direkte kunne relateres til Sovjetunionens sammenbrud. Den politiske ustabilitet i Georgien var således blevet hjulpet godt på vej af højerradikale kræfter i Rusland. Eksilregeringen udtalte stærk utilfredshed med de SNG fredsbevarende styrkers tilstedeværelse i Abkhasien. De var ikke SNG styrker, men udelukkende russiske styrker, som gav Rusland mulighed for direkte indblanding i et område, hvor Rusland havde store geopolitiske interesse, og dermed interesse i at opretholde ustabilitet. Russerne, der skulle have leveret forsyninger til de oprørske abkhasiere, havde passivt se på, at 1500 georgiere var blevet dræbt af oprørerne. Tilmed havde russiske

⁶ Under Sovjetunionen betegnelse for kollektive kommunistiske landbrugsværksteder, der kunne tælle op til flere tusinde medarbejdere.

officerer deltaget aktivt i kampen mod georgierne. Ekskludereringen mente, at Georgien burde sige nej til en videre tilstedeværelse af SNG styrkerne i Abkhasien, idet det var den eneste måde, Georgien kunne lægge pres på de russiske politikere, for at stoppe deres indblanding.

6.2 Sydossetien

De første etniske uroligheder startede i 1989 på grund af en georgisk sproglov, der blev vedtaget for at styrke det georgiske sprog. Urolighederne fortsatte de næste tre år og medførte, at sovjetiske styrker blev udstationeret i regionen. Urolighederne eskalerede til voldelige konflikter, da Sydossetiens Øverse Sovjet i september i 1990 erklærede regionen som en uafhængig republik inden for Sovjetunionen og dermed som uafhængig af Georgien. Georgien svarede igen ved at fratage regionen sin autonome status. Mange sydossetiske landsbyer blev brændt ned, og sydossetere flygtede til Nordossetien (der i 1992 selv lå i væbnet konflikt med det ingushetiske mindretal), og georgiere flygtede til Georgien. Begge erklæringer blev imidlertid annulleret af Sovjetunionens præsident Michael Gorbajov. I december 1990 erklærede Sydossetien sig igen for uafhængig og stillede denne gang krav om at blive forenet med Nordossetien og indlemmet i den Russiske Føderation. Dette blev fulgt op af et referendum i januar 1992, hvor osseterne støttede erklæringen.

I juli 1992 blev der mellem Rusland, Georgien, Nord- og Sydossetien indgået en våbenstilstand samt aftaler om udstationering af en russisk ledet fredsstyrke. I 1995 blev der endelig indgået en fredsaftale, og under OSCE's ledelse aftaler om genophugning og reparation af flygtninge m.m. I maj 1996 indgik Sydossetien og Georgien en gensidig tilds- og sikkerhedsaftale. Forhandlinger om Sydossetiens status fortsatte i 1996. I september vedtog sydosseterne et tillæg til deres konstitution, hvorefter der kunne oprettes en regering og et præsidentembede. Til trods for at georgierne ville erklære et valg for illegitimt, gennemførte Sydossetien valg den 10. november 1996, hvor Ludvig Chibirov, formanden for Sydossetiens lovgivende forsamling, blev valgt som præsident. Ved forhandlinger i Moskva i marts 1997 blev Georgiens territoriale integritet fastslået inden for hvilken, Sydossetien fik tilkendt en vis grad af selvstyre. En endelig aftale foretager dog stadig ikke. I september 1997 blev der mellem Shevarnadze og Chibirov indgået en aftale om reparation af flygtninge.

Det vurderes, at der i alt flygtede 45.000 georgiere og 35.000 sydossetere. Ifølge Den Norske Flygtningehjælp (NRC) kunne ingen forstå konflikten, idet der traditionelt havde været et stort venskab mellem disse to folk. Det havde blandt andet ført til, at det største antal blandede ægteskaber i Georgien var mellem georgiere og sydosseter.

Såvel UNHCR som NRC, som begge yder bistand til reparation i Sydossetien, vurderede sikkerhedssituationen som rimelig. Ifølge NRC gik reparationen af de georgiske flygtninge, som i øvrigt havde været hovedindholdet af de politiske aftaler mellem Sydossetien og Georgien, meget langsomt. Målsætningen havde været reparation af 600 familier, men indtil nu havde kun 230 familier kunnet vende tilbage. UNHCR nævnte tre tilfælde, hvor der var forekommet overgreb fra lokalbefolkningen på reparationede. En af de reparationede personer var forsvundet, og man formodede, at han var blevet dræbt. Der havde også været et tilfælde, hvor etniske georgiere i Sydossetien havde haft kampe med georgiere fra den anden side af grænsen. Som en grund til lokalbefolkningens modstand over for genbosættelserne nævnte NRC, at de reparationede via den

internationale humanitære hjælp generelt havde en højere levestandard end lokalbefolkningen i øvrigt. Der var blandt de georgiske flygtninge heller ikke den store vilje til at blive genbosat, idet de derved blev underkastet Sydossettens love og myndigheder. UNHCR beskrev rejsesystemet i Sydossetien som identisk med det gamle sovjet-systems. Således havde Sydossetien stadig dødsstraf. Lovløshed var også mere accepteret i Sydossetien end i Georgien, hvor man var bekymret for sit offentlige omdømme. Endvidere fandtes der en livlig trafik og handel ind og ud over grænserne med smuglergods, hovedsageligt alkohol. Dette var for landet, hvor korruption var udbredt, en vigtig indkomstkilde. Landets valuta var i øvrigt rubler. Som opsummering mente NRC, at den langsomme repatrieringsproces ikke skyldtes etniske problemer, da de sydossetiske myndigheder både havde vilje og interesse i at finde en løsning på flygtningeproblemet.

6.3 Meskhet-Javakheti

Regionen ligger i det sydlige Georgien og grænser dels op til Armenien og dels Tyrkiet. Med mellem 70-90% udgør armenierne den absolutte majoritet. Regionen er med undtagelse af regionen Adjara på grund af manglende infrastruktur (farbare veje og kommunikationssystemer) isoleret fra det øvrige Georgien, herunder hovedstaden. Derimod findes der en hovedvej til Armenien og Armeniens hovedstad Jerevan, hvilket betyder, at forbindelserne til Armenien er langt stærkere end til Tbilisi. De tætte forbindelser til Armenien reflekteres også ved, at sproget er armensk, og at den gangbare valuta er den armenske dram. Regionen beskrives som økonomisk meget fattig og tilbagestående.

Den 13. august 1998 blev georgiske militære enheder, der var på vej til at afholde en militærøvelse i Akhalkalaki området sammen med russiske militære enheder, stoppet og omringet af en lokal gruppe bevæbnede armeniere, som krævede tilbagebetaling af de georgiske styrker. Det georgiske forsvarsministerium reagerede ved at beordre de georgiske styrker øjeblikkeligt trukket ud af regionen. Det russiske militær forholdt sig passiv til begivenhederne, samtidig med at deres militære våhender, som angiveligt ikke var bevogtet, blev besjålet af armenierne og tømt for våben.

Georgiens sikkerhedsministre angav offentligt, at begivenhederne var organiseret af den armenske *Javakhet* organisation. Organisationen repræsenterer det armenske mindretal i Javakheti regionen, som har krævet autonomi og dertil har udarbejdet en konstitution, der er blevet forelagt de georgiske myndigheder. Talsmanden for armenierne Yervand Sherinian har truet med at gribe til våben, hvis ikke armenierne krav om autonomi bliver opfyldt. Han har dog samtidig hævdet, at armenierne ikke stræber efter en forening med Armenien.

De georgiske myndigheder har iværksat en undersøgelse og vil ikke udtale sig om begivenhederne før resultaterne af undersøgelsen foreligger. Dog blev der snarest efter begivenheden afholdt et møde mellem præsident Shevardnadze og den armenske udenrigsminister Oskanyan, hvorefter Armenien tilbød at samarbejde med Georgien for at forhindre en gentagelse af urelighederne.

Rådet for den armenske nationale bevægelse i Armenien har i en pressemeddelelse fordømt urelighederne i Javakheti, og udtrykt frygt for at det gode forhold mellem Georgien og Armenien odelægges, ligesom den frygter, at begivenhederne vil kunne få uønskede konsekvenser for det store armenske mindretal i Georgien.

Repræsentanterne for det armenske mindretal, som delegationen mødte i Tbilisi, tog klart afstand fra begivenhederne i Javakheti. De anførte, at nogle i Javakheti følte sig forfordelt, og at de uddyttede landets problemer, herunder økonomiske, i egen interesse. Repræsentanterne mente, at begivenhederne var efterdønninger fra Gamsakhurdia tiden, hvor det nationale slagord "Georgien for georgiere" fik en negativ indflydelse på georgiernes forhold til mindretallene. Det til trods var hverken de armenske skoler eller det russiske universitet blevet lukket. Der var dog blevet skabt en bitter følelse hos ikke-georgiere, men situationen i dag i 1998, hvor armenierne har udbygget deres aktiviteter kraftigt, er en helt anden, end situationen var i 1992. De armenske repræsentanter angav, at armenierne heller ikke altid havde behandlet andre minoriteter retfærdigt. De angav endvidere, at Georgien ikke var en ideal stat, og at gamle forhold fra sovjet tiden stadig havde en negativ indflydelse.

Det var betegnende, at ingen af de øvrige kilder, som delegationen havde samtaler med, kunne uddybe forholdene i regionen, men blot kunne bekræfte, at regionen var særdeles isoleret, og at problemerne kunne henføres til regionens tilbagestående økonomi og den dårlige georgiske økonomi i almindelighed.

6.4 Adjara

Regionen ligger i det sydvestlige Georgien og grænser op mod Tyrkiet og Sortehavskysten. Det er beboet af hovedsageligt georgiske muslimer, hvoraf nogle, der bor tæt ved den tyrkiske grænse er fundamentalister.

Regionen fik efter sovjetiseringen status som autonom republik, som det under Gamsakhurdia, trods trusler om afskaffelse og trusler om tvangskonvertering til kristendom, lykkedes at opretholde. Adjaras stærke leder er Aslan Ibragimovich Abadshidze, som i 1991 af Gamsakhurdia blev udnævnt som formand for Adjaras Øverste Sovjet. Som neutral under Gamsakhurdia og Shevardnadze konflikten forhindrede han, at der udbrød uroligheder i Adjara og at der blev udstationeret georgiske tropper. Abadshidze blev af OSCE og UNHCR anset for at være en alvorlig rival til Shevardnadze.

Adjara beskrives af OSCE som et autoritært feudalt fyrstedømme. OSCE oplyste endvidere, at der fortsat sidder kommunister i regionens regering. Siden 2. verdenskrig har der været udstationeret et betydeligt antal sovjetiske, nu russiske tropper, til bevogning af grænsen til Tyrkiet. Adjara har ifølge UNHCR meget tætte forbindelser til de russiske styrker, som skulle støtte en løsrivelse af regionen fra Georgien. Der skulle således været forsvundet en stor del våben fra de russiske våbendepoter samtidig med, at armenierne i Javakheti kom i besiddelse af flere og flere våben. Adjara skulle således også ifølge UNHCR og *Human Right Watch* have planer om at indgå en slags koalition med Javakheti. Der var mellem disse to regioner tættere politiske forbindelser, bedre økonomisk symmetri og infrastruktur end for begge vedkommende til Tbilisi. Derudover havde Adjara ifølge *Human Right Watch* tætte økonomiske forbindelser til Tyrkiet, hvori også Javakheti lukrativt indgik, trods armenienes traditionelle fjendskab overfor Tyrkiet. De økonomiske forbindelser til Tyrkiet omfattede store illegale forretninger med smugling af alkohol, narko og våben.

7.0 Dokumenter

Alle georgiske statsborgere uanset etnisk tilhørsforhold, dog undtaget meskheterne, har ID-kort, registreringskort og nationalitetspas. Alle med et nationalitetspas kan frit rejse ind og ud af Georgien. Ifølge en vestlig ambassade er de gamle Sovjetiske pas indtil den 1. januar 1999 stadig gyldige. ID kortene gælder som grundlaget for udstedelse af nationalitetspas og udstedes både i Georgien og Abkhazien.

De georgiske pas udstedes af Inden- og Udenrigsministeriet og på forskellige passsteder. Passene indeholder et pasnummer og et personligt nummer på 11 cifre, hvoraf de to første indikerer regionen, som indehaveren kommer fra, de næste tre cifre stedet, hvor passet er udstedt, og endelig danner de sidste seks cifre løbende numre. Identitetsnumrene i ID kortet og nationalitetspasset er overensstemmende.

8.0 Kilder til fremtidig informationsindhentning

Af de internationale organisationer, som delegationen konsulterede, stillede UNHCR og UNOMIG sig til rådighed for Udlændingestyrelsen for så vidt angår indhentelse af generelle informationer og for UNHCRs vedkommende også for så vidt angår asylrelevante forhold. OSCE ville gerne stille informationer til rådighed via deres kontor i Wien.

Den Norske Flygtningehjælp og de lokale NGO'er *Human Right Watch* og *Young Lawyers* stillede sig ligeledes til rådighed med hensyn til indhentelse af generelle og asylrelevante informationer. Det galt også isatsmanden for det armenske mindretal.

Repræsentanten for den vestlige ambassade tilbød at bistå med tekniske oplysninger om pasforhold og ind- og udrejseforhold samt med oplysninger om generelle og asylrelevante forhold.

9.0 Mulighed for og nødvendighed af en fact-finding mission til Georgiens løsrivelsesområder

Med henblik på de usikre sikkerhedsforhold må en fact-finding mission i Abkhasien på nuværende tidspunkt overvejes nøje. Om end der er mange forhold i Abkhasien, som under den flyvende attaché mission ikke kunne afklares til bunds, bør spørgsmålet om en eventuel fact-finding mission desuden afvente resultatet af de pågående forhandlinger, der skulle afslutes inden for nærmeste fremtid, mellem Abkhasien og Georgien.

Med hensyn til Sydossetien og Adjara forekommer der ikke i den nuværende situation, at være behov for at foretage en fact-finding mission.

Angående den armensk dominerede region Meschet-Javakheti, bør den videre udvikling afventes.

10.0 Konsulterede Personer, organisationer og myndigheder

Ariola, Maria-Emilia, Mission Member, OSCE Mission to Georgia

Askeniava, Eteri, Member of the Board of TWD Georgia, Transcaucasus Women's Dialog, Georgian Council

Chorgolashvili, Levan, Second Secretary, Ministry of Foreign Affairs of Georgia

Diesel, Hans, Resident Representative, Norwegian Refugee Council

Gabadze, Inga, Assistant to the Director, Human Rights Watch, Caucasus Office

Glonty, David, Head of Department, Ministry of Internal Affairs of Georgia, International Cooperation Department

Gvazava, Gia, Head of Subcommittee on Protected Areas, Environmental Protection and Natural Resources Committee (Representant for den abkhasiske eksilbejgering)

Ivanidze, Nugzar, Executive Director, International Society for Fair Elections

Khidasheli, Tinatin, Director, Georgian Young Lawyers Association, Legal Training & Information Centre

Kobakhidze, David, Head of Department, Ministry of Internal Affairs

Kokoev, Konstantine, Head of the Parliamentary Committee on National Minorities Issues

En representant fra en vestlig ambassade

Nadareishvili, Tamaz, Chairman of Supreme Council of Autonomous Republic of Abkhazia, Member of the National Security Council of Georgia

Rasmussen, Klaus, Mission Member, OSCE Mission to Georgia

Shelov, Hy R.D., Protection Officer, UNHCR

Suszcwski, Marian, Senior Political Adviser, UNOMIG

Talevosjan, Enok Akopovic, Direktør, Thilisis armenske statister (Representant for den armenske diaspora i Georgien)

Tsava, Lander, Chairman, Georgia Council of Ministers Autonomous Republic of Abkhazia

Journalister, universiteterne, professorer, musikere, teatermedarbejdere, formand for en ungdomsorganisation m.fl. som repræsentanter for det armenske mindretal i Georgien.

11.0 Anvendt litteratur

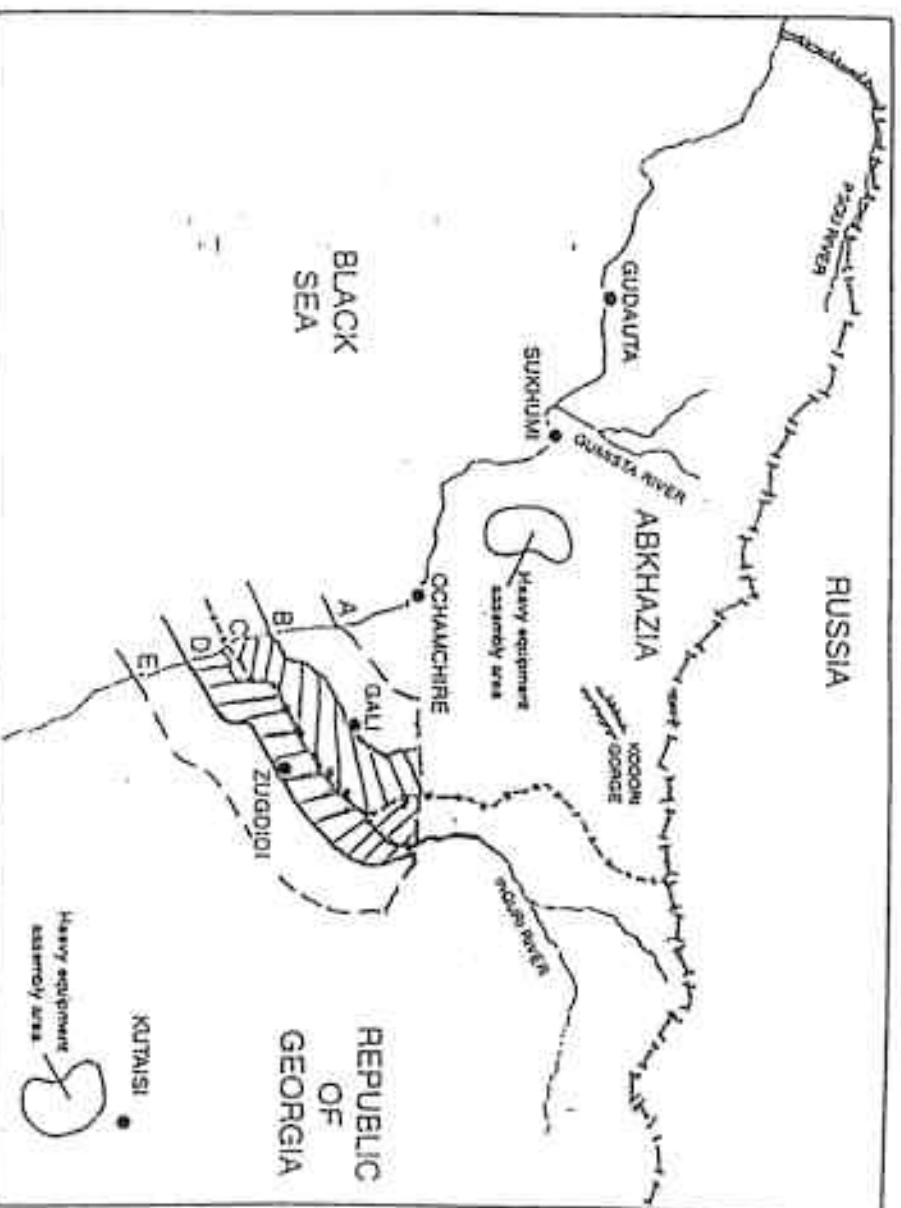
- Benningsen, A. et. al.: *Muslims of the Soviet Empire. A Guide* USA 1986
- Borsotti, Morca: *United Nations Response to Post-Emergency Needs in Georgia*. Copenhagen september 1998
- Dale, Catherine: *The Dynamics and Challenges of the Ethnic Cleansing: The Georgia-Abkhazia Case*. Country Information. Writenet, August 1997
- Eastern Europe and the Commonwealth of Independent States. A Political and Economic Survey*. UK 1997 og 1998
- Gogvadze, G. et.al.: *Етническое Конфликт в Закавказье: Их Истоки и Путь Развития* USA 1997
- Government of the Republic of Georgia, United Nations Development Programme: *Human Development Report Georgia 1995*. Tbilisi 1995
- Hansen, Greg: *Humanitarian Action in the Caucasus. A Guide for Practitioners*. Thomas J. Watson Jr. Institute for International Studies. Brown University. 1998
- Human Right Watch Arms Project og Human Right Watch, Helsinki: *Georgia. Violations of the Laws of War and Russia's Role in the Conflict*. March 1995
- International Centre for Civic Culture: *Political Parties of Georgia. Directory*. Tbilisi 1998
- International Helsinki Federation for Human Rights (IHF): *Human Rights Violations in Georgia*. Februar 1997
- International Helsinki Federation for Human Rights: *Annual Report 1998*. Georgia. 23. oktober 1998
- ION International Organization for Migration: *Deported Peoples of the Former Soviet Union: The Case of the Meskhetians*. Januar 1998
- Krag, Helen and Lars Funch: *The North Caucasus: Minorities at a Crossroad*. MRG International Report 9/4/5. UK. 1994
- MacFarlane, S.B. et al.: *Armed Conflict in Georgia. A Case Study in Humanitarian Action and Peacekeeping*. Thomas J. Watson Jr. Institute for International Studies. Brown University. 1996
- Tutüncü, Mehmet (Ed.): *Caucasus: War and Peace*. NL. 1998
- Udlændingestyrelsen. Dokumentationskontoret: *Notat. Georgien. Den paramilitære organisation Abkhazian*. 6. oktober 1997
- U.N. Security Council: *Report of the Secretary-General Concerning the Situation in Abkhazia, Georgia*. 30. oktober 1998
- U.S. Department of State: *Georgia Report on Human Rights Practices for 1997*. 30. januar 1998

12.0 Bilagsfortegnelse

Bilag 1	Kort over Georgien med indtegnelse af regioner. Kilde: Government of the Republic of Georgia, United Nations Development Programme: <i>Human Development Report, Georgia 1995</i> . Tbilisi 1995
Bilag 2	Kort over Abkhasien med indtegnelse af sikkerhedszonen. Kilde: UNHCR
Bilag 3	Uddrag af oversigt over politiske partier vedrørende 10 zviadisparter. Kilde: International Centre for Civic Culture: <i>Political Parties of Georgia. Directory</i> . Tbilisi 1998
Bilag 4	Notat fra UNHCR om zviadisier

Bilag 2

GEORGIA

This map shows Georgian-Abkhaz conflict areas and the security zone set out by the 14th May cease-fire agreement. It is based on a map published by 'Svobodnaya Gruzija' on 17th May 1994 (Tbilisi, in Russian) accompanying the text of the cease-fire agreement. The security zone is represented on this map by the shaded area. (For the text of the cease-fire agreement which refers to points A, B, C, D and E on this map, see SU/2010 F/9 [11].)

Helsinki Union – National Revival of Georgia

Motto: Towards revival of national independent state through human rights protection.

Political Direction: rights.

Date of foundation: 1976.

First registration: 1991; *new registration:* 1998.

Founders: M. Kostava, Z. Gamsakhurdia.

Organisational structure: congress (once every 4 years) - administration (for 4-year term, 5 members) - chairman (is elected by a congress for 4-year term, last elected in 1997).

Chairman: Tengiz Kikachishvili (1940), a professor of TSU, head of the chair of New Georgian Literature. A speaker of "Round Table - Free Georgia".

Number of members: 3.200 (active - 1800). There are many women in the party.

The party has 12 regional and 40 district organisations.

Printing body: the newspaper *ROUND TABLE - FREE GEORGIA* (temporarily stopped).

The party participated in 1990 parliament elections (block - "Round Table - Free Georgia", received about 54% of votes).

In 1995 presidential elections the party did not support any candidate.

MAIN PROGRAM PRIORITIES

1. *Economics:* free market economics, private property of land.
2. *Foreign Policy:* "Caucasian House" oriented to West.
3. *Territorial Arrangement of the state:* unitary.
4. *System Arrangement of the state:* presidential.

The party does not support the course of current government.

The party does not take part in the local self-government elections of 15 November 1995, because of non-democratic electoral law and usurper forms of management.

Address: 10, Tsiketi St., Tbilisi.

Phone/Fax: 33 47 19.

Society of Saint Iliia the Righteous (SSIR)

Motto: Native Land, Language, Religion.

Political direction: nationalists.

Date of foundation: 1998.

First registration: 1990; *new registration:* 1998.

Founders: Merab Kostava, Zviad Gamsakhurdia.

Organisational structure: congress (once every 4 years) - administration (is elected for 4 year term, 6 members) - chairman (is elected by a congress for 4 year term, last elected in 1997).

Chairman: Vakhtang Tsagareishvili (1943 in Zestaponi), in 1966 graduated from Department of mathematics TSU. Assistant professor

of chair of general mathematics TSU. Has three children.

Number of members: 1.400, 60% - women.

The party has regional and district organisations.

The party participated in 1990 parliament elections (block - "Round Table - Free Georgia", received about 54% of votes).

In 1995 presidential elections the party did not support any candidate.

MAIN PROGRAM PRIORITIES

1. *Economics:* free.
2. *Foreign Policy:* Caucasian confederation.
3. *Territorial Arrangement of the state:* unitary.
4. *System Arrangement of the state:* presidential.

The party does not support the course of current government.

Address: 13, Pankrashvili St., Tbilisi.

Phone: 92 03 18.

Bilag 4

UNHCR-PAPER CONCERNING THE "ZVIADISTS"
GIVEN SEPTEMBER 18, 1992

40001

3.1. In general, the government of Georgia does not prosecute the supporters of ex-president of Georgia Mr. Zviad Gamsakhurdia, unless they have committed a crime under the criminal law of Georgia. Senior authorities from the Gamsakhurdia era may be targeted.

3.2. "Zviadists" have the right to freedom of movement within Georgia, and freedom to choose their residence and to enter and leave Georgia. Their right to freedom of association, peaceful assembly and other political rights do not appear to be fundamentally threatened. Upon occasion there are rallies of "Zviadists", and where no permit has been obtained from the authorities there have been instances where such public manifestations were broken up by police. "Zviadists" declare that they do not have free access to broadcast information publicly, but they do have their own television studio (in Georgia there are some nongovernmental television studios). The "Zviadist" party officially issues a number of newspapers, including "Zviadis Gza", "Sakartvelos Samrekl'o", "Iberia Spekt'r" and others.

3.3. Recently the criminal case of a number of senior former supporters of Zviad Gamsakhurdia is being reviewed by the Supreme Court of Georgia. They are accused of treason against the State during the armed conflict in Abkhazia. It is possible that such cases are brought as targeted ill-treatment for political reasons in the guise of prosecution. It is difficult to obtain substantive information regarding any violation of the procedural rights of the accused, although such violations are often referred to in a general manner by the press and by the accused themselves while in court, and it appears from the limited sources available that there are substantive abuses. At the same time the accused are disruptive of proceedings, including such

activities as repeatedly dismissing their lawyers and refusing to reply to questions posed or to acknowledge the authority of the court to try them. Amnesty International reports that in general procedural elements of criminal cases are a problem and torture in prisons has been regularly reported from a variety of sources. Criminal cases have also been brought against ex-supporters of President Edward Shevardnadze, who are also charged with treason during the armed conflict in Abkhazia. It is worth noting that many of the individuals being prosecuted were senior officials involved in inter-ethnic violence during the post-Soviet transition period, and any examination of a claim might well include an assessment of exclusion clause applicability, once an assessment of the refugee claim is completed.

3.4 Regarding "Zviadist" supporter activities, there is a non-governmental organization "The All Georgian Association of Human Rights". According to information provided by Mr. George Kervalishvili, an avowed "Zviadist" and the President of the Organization, this organization was established in 1992 (when the State was governed by Mr. Zviad Gamsakhurdia) and its headquarters is located in Germany. The Organization is aimed at implementing the following activities: to monitor violations of Human Rights in Georgia and to report to the Amnesty International and other international organizations and to organize seminars and to publish articles in Georgian newspapers and present television programmes. The organization implements its activities facing no restrictions from the Government of Georgia. There appears to be no targeting of family members. Children of the members of the organization have free access to education. However, the President of the Association considers himself restricted based on the fact that the Government of Georgia does not provide his organization with financial assistance.

Udlændingestyrelsen

Ryesgade 53
2100 København Ø

København (København CV)
Tlf. 33 93 93 93